

1.ZÁKLADNÍ ŠKOLA, RAKOVNÍK, MARTINOVSKÉHO 153

MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM PRO OBDOBÍ 2019/2020

Obsah

1.	Charakteristika školy	2
2.	Situace.....	3
3.	Cíle prevence na škole	3
4.	Realizace MPP	3
5.	Okruhy prevence.....	4
6.	Konkrétní aktivity v oblasti prevence.....	6
7.	Financování prevence	8
8.	Důležité kontakty	8
9.	Podklady v legislativě	8
10.	Školní poradenské pracoviště	9
11.	Seznam dostupné literatury a metodických materiálů	9
12.	Informační leták pro žáky.....	21

Minimální preventivní program 1. ZŠ Rakovník je určen pro žáky, učitele a rodiče školy. Zvláštní pozornost je věnována prevenci záškoláctví, vandalismu, nesnášenlivosti, výchově ke zdravému životnímu stylu, formování životních hodnot a názorových postojů.

1. Charakteristika školy

Název školy: 1.základní škola, Rakovník, Martinovského 153

Adresa školy: Martinovského 153, Rakovník, 269 01

Telefon – ředitelna: +420 313 512 397

Mobil: +420 725 399 299

Sborovna: +420 313 515 5620

Mobil: +420 725 491 069

Email: 1zsrako@1zsrako.cz

Ředitel školy: Mgr. Karel Folber, reditel@1zsrako.cz, kfolber@1zsrako.cz

Výchovný poradce: Mgr. Milena Mouchová (zástupkyně ŘŠ), mouchova@1zsrako.cz, 1zsrako@1zsrako.cz

Metodik prevence: Mgr. Robert Chytrý, rchytry@1zsrako.cz

Speciální pedagog: Mgr. Michala Poulová michala.poulova@1zsrako.cz

Koordinátor environmentální výchovy: Mgr. Jitka Brabcová

Školní parlament - žáci 3. – 9. ročníku (2 žáci z každé třídy) a zástupce pedagogického sboru (koordinátor) Mgr. Robert Chytrý, členové ŠP volí ze svých řad pětičlennou Radu parlamentu (po jednom zástupci z 6., 7. a 8. ročníku a dva zástupci 9. ročníku).

Školská rada

Členové zvolení zákonnými zástupci : Kateřina Bláhová, Alena Holá

Členové zvolení pedagogickými pracovníky : Mgr. Marcela Skučková, předsedkyně: Mgr. Milena Mouchová

Členové jmenovaní zřizovatelem : Mgr. Zdena Jirková, Mgr. Miroslav Plincner

Web: www.1zsrako.cz

Školní řád: <https://1zsrako.cz/34-dokumenty-a-formulare>

Výuka probíhá podle Školního vzdělávacího programu 1. ZŠ Rakovník

Výchovná komise jedná ve složení:

ředitel školy – Mgr. Karel Folber

výchovný poradce - Mgr. Milena Mouchová

metodik prevence – Mgr. Robert Chytrý

třídní učitel

zákonný zástupce žáka

Komise se schází v případě nutnosti řešení závažných výukových či výchovných problémů, které jsou dlouhodobé nebo přerostly kompetence třídního učitele. Členové VK projednají problém, připraví jednání s přízvanými osobami, rodiči a zástupci dalších orgánů (Policie, OSPOD, apod.).

VK je obvykle posledním pokusem školy řešit potíže s žáky nebo rodiči, než se obrátí na další orgány – např. odbor sociálních věcí a zdravotnictví obecního úřadu. Z jednání VK pořizuje vých. poradce zápis, který rodiče a ostatní přítomní podepisují. Zápis slouží jako doklad o jednání s rodiči.

Za přípravu jednání VK odpovídá výchovný poradce.

Jednání VK řídí výchovný poradce.

Archivace zápisů dokumentů - u jednotlivých žáků po celou dobu školní docházky v dokumentaci výchovného poradce

2. Situace

Škola se nachází blízko historického centra města, komplex tvoří hlavní školní budova, budova tzv. Omáčekovny, budova školní družiny v Čermákových sadech, další oddělení školní družiny jsou umístěna v budově školy v Martinovské ulici 152 a 153.

Žáci: věkové složení 6-16 let, většinou místní, menší počet dětí dojíždí z okolních obcí, hlavně po ukončení docházky v malotřídních školách (Kněževes, Chrástany, Olešná), celkově se však počet žáků s trvalým bydlištěm mimo Rakovník zvyšuje.

Aktuální problémy: záškoláctví
vandalismus
hrubé chování k vrstevníkům, mladším spolužákům
sebepoškozování
tabakismus

Riziková místa: v budově - **prostor šaten** - zčásti zajištěn kamerovým systémem, na základě vyhodnocení dotazníků „Pohoda“(2012) vyučující odvádějí po skončení výuky děti do šaten, dohlíží na odchod

prostory WC, chodby - zajištěny dohledem

školní jídelna – samostatný subjekt, zajišťuje si vlastní dohled

mimo budovu - okolí letního kina, lesopark V Jamce - zajištěno Městskou policií

Garant programu: okresní metodik prevence Mgr. Radka Nikolau

Spolupracovníci: ředitel školy, výchovný poradce, pedagogický sbor, Školní parlament, Rada rodičů

Spolupráce s odborníky: neziskové nevládní organizace (programy akreditované MŠMT), Policie ČR - nprap. Michaela Richterová, metodik prevence

Městská policie: Jaromír Nový

Spolupráce s dalšími organizacemi: PPP Rakovník, MěÚ Rakovník, OSPOD - Mgr. Luboš Kejla,

3. Cíle prevence na škole

- Výchova žáků ke zdravému životnímu stylu
- Osobnostní a sociální rozvoj
- Rozvoj sociálně komunikativních dovedností
- Podpora vlastní aktivity žáků
- Pestrost forem preventivní práce s žáky
- Zapojení celého pedagogického sboru školy
- Spolupráce se zákonnými zástupci žáků školy
- Omezení záškoláctví, nesnášenlivosti, užívání návykových látek (kouření, alkohol, marihuana), projevů vandalismu, šikanování
- Zapracování a aktualizace konkrétních témat do ŠVP

4. Realizace MPP

Na realizaci se podílí:

- ředitel školy - má odpovědnost za podporu, vytváření a realizaci programu, konzultační hodiny každý čtvrtek 14:20 – 15:15,
- školní metodik - koordinuje přípravy a realizace programu (vyhláška č. 72/2005 Sb., příloha č. 3 – standardní činnosti ŠMP), konzultační hodiny – každé úterý 12:40 – 13:25, v případě potřeby kdykoli po domluvě,
- pedagogický sbor - jednotliví učitelé začleňují preventivní témata do výuky jednotlivých předmětů, účastní se vzdělávacích akcí s tematikou prevence rizikového chování, mají konzultační hodiny (zveřejněny na webu),

- třídní učitelé - stěžejní úloha při naplňování MPP, monitorují situaci mezi žáky, jsou v kontaktu s rodiči. Třídní učitelé získávají a udržují si přehled o osobních problémech a zvláštnostech žáků a jejich rodinném zázemí, respektují důvěrnosti sdělení týkajících se žáků a jejich situace,
- žáci – podílejí se na přípravě a realizaci programu, prostřednictvím školního parlamentu,
- metodik prevence PPP - zajišťuje odbornou a metodickou pomoc pro ŠMP a je garantem kvality programů, zajišťuje spolupráci s jinými organizacemi v regionu.

K dosažení cílů MPP přispívají následující opatření:

- Pedagogický sbor - dozory, třídnické hodiny 1x do měsíce, přednášky, besedy, dotazníky, krizový plán školy
- Žáci - možnost obrátit se v případě potíží na kteréhokoli pracovníka školy, seznam kontaktů na viditelném přístupném místě (nástenka na chodbě školy), školní parlament, schránka důvěry, konzultační hodiny učitelů (na webových stránkách školy)
- Rodiče - individuální konzultace v rámci konzultačních hodin pedagogů, popř. dle telefonické či jiné domluvy, účast na akcích školy, informace o situaci na škole

5. Okruhy prevence

Netolismus

- Primární prevence bude obsažena v hodinách informatiky, občanské výchovy a výchovy ke zdraví. Beseda s odborníkem pro žáky.
- Informace pro rodiče na třídních schůzkách.
- Interaktivní hodiny – bezpečný internet pro děti.

Kouření

- Primární prevence bude obsažena v hodinách přírodopisu, chemie, prvouky, občanské výchovy a výchovy ke zdraví.
- Využití PC k interaktivní výuce, internetové odkazy, PEER program zaměřený na prevenci proti kouření (pro žáky 6. roč.).
- Dobrá informovanost rodičů při výskytu kouření (přes žákovskou knížku, na třídních schůzkách apod.).
- Problémové místo v okolí školy - prostory před letním kinem.

Vandalismus

- Hlavním bodem prevence bude důslednost ve výchovně vzdělávacím procesu.
- Sankce za svévolné ničení věcí jsou uvedeny ve školním řádu.
- Důkladné seznámení žáků se školním řádem na začátku školního roku (záznam v třídní knize, včetně dodatečného poučení nepřítomných žáků)
- Seznámit rodiče se školním řádem a sankcemi na třídních schůzkách
- Primární prevence bude náplní třídnických hodin, bude obsažena v hodinách prvouky, občanské výchovy a výchovy ke zdraví.
- ŠŘ. str. 5 Chraň vybavení školy i svoje

Šikana

- Základní primární prevence šikany proběhne v hodinách Občanské výchovy a Výchovy ke zdraví a také v třídnických hodinách.
- Využití didaktického materiálu (knihy, dvd, pc,)
- Besedy ve vyučování (Policie ČR, Městská policie)
- Proškolení učitelů, orientace v základních pojmech
- Povinné doškolování nově příchozích učitelů
- Vzdělávací akce dle nabídky DVPP
- Informace pro rodiče o organizacích, které poskytují intervenční pomoc (na třídních schůzkách)
- ŠŘ. str. 8 Ochrana žáků před sociálně patologickými jevy, před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí.

Záškoláctví

- Pravidla omlouvání absence ve školním řádu
- Seznámení rodičů a žáků se školním řádem
- Důslednost při omlouvání absence
- Spolupráce s OSPOD - ohlašovací povinnost při neomluvené absenci

Rasismus a xenofobie

- Primární prevence bude náplní třídnických hodin, bude obsažena v hodinách zeměpisu, dějepisu, prvouky, občanské výchovy a výchovy ke zdraví.
- Motivovat žáky pozitivní sociální zkušeností s jinými etniky
- ŠŘ. str. 8 Ochrana žáků před sociálně patologickými jevy, před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí.

Alkohol

- Primární prevence bude obsažena v hodinách přírodopisu, chemie, prvouky, občanské výchovy a výchovy ke zdraví.
- Využití PC k interaktivní výuce, internetové odkazy
- Okamžitá informace rodičům

Drogy

- Drogová prevence pro žáky
- Primární prevence bude obsažena v hodinách přírodopisu, chemie, prvouky, občanské výchovy a výchovy ke zdraví.
- Využití didaktických materiálů (video, dvd), využití PC k interaktivní výuce, internetové odkazy
- Přednáška odborníka (Policie ČR, Pedagogicko-psychologická poradna)
- Drogová prevence pro učitele a správní zaměstnance
- Proškolení, jakým způsobem postupovat při nálezů drog ve škole
- Drogová prevence pro rodiče
- Okamžitá informace rodičům
- Možnost přednášky pro rodiče o změnách v chování uživatelů drog, poskytování informačních materiálů
- ŠŘ. str. 8 Ochrana žáků před sociálně patologickými jevy, před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí.

Předčasný sexuální život

- Primární prevence bude obsažena v hodinách přírodopisu, prvouky, občanské výchovy a výchovy ke zdraví.
- Využití didaktických materiálů (dvd), využití PC k interaktivní výuce, internetové odkazy
- Informace o formách sexuálního zneužívání, riziku pohlavních chorob/AIDS, sexuálních úchylných, sexualitě a právním rámci, věkové hranici

Kriminalita a delikvence

- Základní primární prevence šikany proběhne v hodinách Občanské výchovy a Výchovy ke zdraví a také v třídnických hodinách.
- Využití didaktického materiálu (knihy, dvd, pc,)
- Besedy ve vyučování (Policie ČR, Městská policie)
- ŠŘ. str. 8 Ochrana žáků před sociálně patologickými jevy, před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí.

Zbraně

- Primární prevence bude dosažena při seznamování se školním řádem a poučení o bezpečnosti v budově školy a jejím okolí.
- ŠŘ. str. 8 Ochrana žáků před sociálně patologickými jevy, před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí.

Kyberšikana

- Primární prevence bude dosažena při seznamování se školním řádem.
- Besedy ve vyučování (ve spolupráci s VISK Rakovník)
- Primární prevence v hodinách informatiky, prvky se však budou objevovat ve všech předmětech.
- Nastavení školní sítě (ve škole blokován FB).

6. Konkrétní aktivity v oblasti prevence

Projekty a programy realizované během školního roku

Školní parlament – Je spojovacím článkem mezi vedením školy a žáky. Zprostředkovává výměnu informací mezi žáky, učiteli, vedením školy a ostatními zaměstnanci školy. Umožňuje žákům více se podílet na řešení důležitých záležitostí ve škole. Nabízí prostor ke kultivovanému vyjádření vlastních názorů a postojů. Zlepšuje komunikaci mezi žáky 1. a 2. stupně. Pomáhá předcházet negativním projevům v chování. Učí zúčastněné pracovat v partnerském duchu. Zodpovídá: Mgr. Robert Chytrý

Školička - Cílem Školičky je hravou a nenásilnou formou rozvíjet u dětí dovednosti potřebné pro zvládnutí 1. třídy. Zodpovídají: Mgr. Barbora Bajerová, Mgr. Zuzka Ledvinová.

Ekokrok I. - Celoroční projekt aktivit, zaměřených na zvyšování spoluzodpovědnosti žáků za stav životního prostředí současného i budoucího, za místo, ve kterém žijí; rozvíjení tvořivosti v přístupu k problematice péče o přírodu. Součástí projektu je mj. sběrová soutěž, velmi úspěšná v loňském školním roce), třídění odpadu v budovách školy, účast v ekologických soutěžích. Zodpovídá: Mgr. Jitka Brabcová

Ekokrok II. – Den Země je projektový den konaný ke Dni Země – 22. duben. Zaměřuje se na ekologii, prezentaci vlastní tvorby s ekologickou náplní, doplněný o besedy a exkurze. Vlastnímu Dni Země předchází výzdoba tříd s určitou tematikou. Do projektu jsou zainteresováni žáci celé školy.

Žáci v jednotlivých projektových blocích, skupinách se zaměří např. na úklid v okolí naší školy, vycházku s ekolog. tematikou, exkurze do známých podniků regionu, čističky odpadních vod, úpravný vod, sestavení zdravého jídelníčku a přípravu zdravého pokrmu, exkurze k vodním tokům, návštěvou Pivovaru apod. Zodpovídají: Mgr. Dana Rabová

Rodiče vítáni - Značka Rodiče vítáni označuje ty školy, které zaručují rodičům svých žáků základní pravidla vstřícné komunikace – respekt k pracovnímu času rodičů, flexibilitu při sjednávání schůzek, přístup do školy i v odpoledních hodinách, dostupnost všech telefonických kontaktů a informací o škole, diskrétnost při projednávání záležitostí týkajících se žáků.

Čtyřlístek - Na základě nominací všech vyučujících budou v červnu ředitelem školy během slavnostního společenského setkání oceněni určeni žáci. Dáváme tímto najevo, že si vážíme žáků s vynikajícími školními výsledky a se zvláštními zásluhami o školu; žáků, kteří školu reprezentují na soutěžích i jinak propagují dobré jméno svoje a školy.

Zodpovídá: Mgr. Karel Folber, všichni pedagogové

Nejlepší sportovec školy - Soutěž o nejlepšího sportovce a nejlepší sportovní třídu. Celoroční aktivita je vypsaná pro kolektivy a jednotlivce 6. - 9. ročníku. Soutěže se může zúčastnit každý žák školy během celého školního roku. Žáci sbírají body v průběhu školního roku za reprezentaci školy ve sportovních soutěžích. Počet bodů závisí na umístění reprezentantů v jednotlivých soutěžích.

Zodpovídá - Mgr. Robert Chytrý, Mgr. Ivana Hejdvová.

Skokan roku - program má už od roku 2017 stejná a jednoduchá pravidla a jedinou kategorii otevřenou pro žáky obou stupňů. Oceňujeme žáky, kteří se celkovým průměrným prospěchem za první pololetí v porovnání s celkovým prospěchem za druhé pololetí předchozího školního roku dostali mezi deset žáků s největším dosaženým pokrokem.

Pravidla školního programu vylučují účast žáků opakujících daný ročník, žáků, kteří byli z chování hodnoceni stupněm uspokojivé nebo neuspokojivé, žáků s nedostatečnou a dále žáků nehodnocených v jednom či více vyučovacích předmětech.

Adaptační kurz pro žáky 6. tříd - Tento kurz jsem se rozhodli zorganizovat jako celkový závěr konceptů zážitkových kurzů na naší škole. Měl by sloužit jako prepence proti patologickým sociálním jevům. Odpovídá také na důležitost adaptačních pobytů v šesté třídě, kdy do naší školy přicházejí noví žáci z okolních vesnic. Kurz je zaměřený přednostně na žáky šestého ročníku druhého stupně 1.zš, je naplánován na úvod školního roku. Vše se řídí základní myšlenkou propojenosti kurzů na naší škole. Jde mimo jiné o seznámení žáků v daném ročníku. Na kurzu chceme nastínit dětem možnosti konceptu zážitkové pedagogiky na naší škole.

Zodpovídají: Mgr. Robert Chytrý, třídní učitelé.

Cyklistický kurz - Proběhne ve IV. čtvrtletí, koncipován v návaznosti na adaptační a lyžařské kurzy pro žáky 8.tříd, cyklisticky, popř. jinak sportovně zaměřený. Cílem je budování pozitivních vztahů mezi žáky, vztahu k přírodě, památkám regionu. Zabývá se také bezpečností v dopravě. Má přizpůsoben večerní program vedoucí k primární prevenci rizikového chování žáků.

Zodpovídá: Mgr. Pavla Pešková

Lyžařský a zotavovací kurz pro I. stupeň

Zodpovídá – Mgr. Martin Donát

Lyžařský kurz pro II. Stupeň - Proběhne ve ii. čtvrtletí, koncipován v návaznosti na adaptační a lyžařské kurzy I. Stupně pro žáky 7.tříd, lyžařsky, popř. jinak sportovně zaměřený. Cílem je budování pozitivních vztahů mezi žáky, vztahu k přírodě, vztahu k zimnímu sportu. Má přizpůsoben večerní program vedoucí k primární prevenci rizikového chování žáků.

Zodpovídá - Mgr. Robert Chytrý

Školní časopis – Přispívají žáci v rámci volitelného předmětu. Zodpovídá: Mgr. Alice Jendelová

Den jazyků – 1 týden v září, prolínání výuky cizích jazyků a reálií všemi předměty denního rozvrhu ve všech ročnících. Zodpovídají: PaedDr. Květa Emingerová, Mgr. Šárka Divišová, Mgr. Ivana Hejdová

Vánoční jarmark – prosinec, prodej žáky zhotovených výrobků, pořádá Městská knihovna Rakovník

Pohádková škola pro budoucí prvňáčky a jejich rodiče – Zábavné odpoledne pro děti z okolních MŠ a jejich rodiče, na přípravě se podílejí žáci hlavně 9. roč. Zodpovídají: Mgr. Marika Palivcová, Mgr. Šárka Divišová

Nabídka volitelných předmětů pro 6. – 9. ročník

6. ročník	Informatika pro mírně pokročilé Sportovní výchova Výtvarné činnosti konverzace v anglickém jazyce Školní časopis technické činnosti
8. ročník	Sportovní výchova Seminář z Českého jazyka Seminář z matematiky
9. ročník	Sportovní výchova Seminář z matematiky Seminář z Českého jazyka

Nabídka kroužků projekt CVAk

Péče o naše žáky zdaleka nekončí výukou. V minulosti jsme nabízeli řadu kroužků, nejinak tomu bude také v letošním školním roce. Kvalitnější a pestřejší nabídka kroužků nás přivedla k myšlence zastřešit všechny aktivity pod hlavičkou nového školního projektu CVAk, tedy v Centru Volnočasových Aktivit.

Názvy kroužků:

Florbal dívek, atletika pro 1.-3. ročník, gymnastika pro 1.- 3. ročník, volejbal 5. – 7. ročník, basketbal 4. – 9. ročníku, volejbal 7. – 9. ročníku, florbal 6.-9. ročníku, gymnastika 1.-5. ročník, badminton, řemeslná dílna, ekologická dílna a dřevodílna, šikovné ruce, kytara – začátečníci, Kytara II, Kytara III, sportovní hry pro 2. ročník, sportovní, kroužek pro 3. – 5. třídu dívky – taneční, sportovní kroužek pro 1. ročník, sportovní kroužek pro 4. – 5. třídu, kroužek vaření, zdravotnický kroužek, kroužek florbalu pro chlapce 6. – 9. ročníku, brousíme si jazýček II., řemeslná dílna pro 2. stupeň, taneční kroužek pro 2. stupeň, jóga pro děti, tvořivá dílna pro 1. stupeň, badatelský kroužek v rámci spolupráce s Veselou vědou, čtenářský klub pro žáky 1. stupně, klub zábavné logiky a deskových her pro žáky 2. stupně, klub zábavné logiky deskových her pro žáky 1. – 5.. ročníku, klub konverzace v anglickém jazyce, doučování žáků 3. ročníku ohrožených školním neúspěchem, doučování žáků 3. – 5. ročníku ohrožených školním neúspěchem - angličtina.

7. Financování prevence

Rozpočet školy - zakoupení didaktického materiálu (dvd, pc), programy apod., další vzdělávání
Příspěvky rodičů – ve formě vstupného na preventivní programy organizované spolupracujícími organizacemi
Granty a dotace - možnost získat grant v oblasti prevence, vypsaný MěÚ Rakovník, dalšími organizacemi

Financování aktivit se vždy řídí aktuální finanční situací školy.

8. Důležité kontakty

800 111 113 linka vzkaz domů
724 727 777 linka bezpečí
840 11 234 rodičovská linka
ilb@linkabezpeci.cz
222 221 431 linka pomoci DROP IN O.P.S. Praha
241 480 511 dětské krizové centrum
235 311 791 anonymní AT linka
235 311 793 (čtvrtek 8-22hod.)

Vedoucí odboru sociálních věcí a zdravotnictví: Mgr. Luboš Kejla – tel.: 313 259 285
Vedoucí oddělení sociálně právní ochrany dětí: Marcela Kuželová – tel.: 313 259 250
Policie ČR: 313 512 441 , mob. 602 394 543
metodik prevence (nprap. Michaela Richterová) 944 880 207
Městská policie: 313 512 441, mob. 602 394 543
Pedagogicko-psychologická poradna Rakovník: Vedoucí Mgr. Radka Nicolau – tel.: 313 518 271
Probační a mediační služba Rakovník: Mgr. Petr Zelenka, Mgr. Kšířová – tel: 313 286 603
Intervenční centrum Kladno: Petra Cinková, DiS, Tomáš Němeček, DiS, Lucie Vaníčková Horníková – tel.: 312 292 334, 605 765 883

Další užitečné odkazy

<http://www.stredocech.cz/portal/odbory/Skolstvi/prevence/>
<http://www.mesto-rakovnik.cz/>
<http://www.msmt.cz/socialni-programy/prevence>
http://www.drogy-info.cz/index.php/pomoc_a_podpora/protidrogova_politika/prevence_rizikoveho_chovani
<http://www.prevence-praha.cz/rizikove-chovani-charakteristiky>
<http://www.kr-stredocesky.cz/portal/odbory/Skolstvi/nabidky-a-pozvanky-pro-skoly/prevence-rizikoveho-chovani-v-praxi-skol.htm>

9. Podklady v legislativě

- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. MŠMT č.j. 21291/2010-28

- Metodický pokyn MŠMT č.j. 22294/2013-1 k řešení šikanování ve školách a školských zařízeních
- Metodický pokyn MŠMT ČR Č.j.: 20 006/2007-51 k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních
- Metodický pokyn MŠMT ČR Č.j.: 24 246/2008-6 k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení
- Strategie prevence rizikového chování u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy
- Národní strategie protidrogové politiky
- Strategie prevence kriminality
- § 29 odst. 1 a § 30 odst. 3 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- § 18 písm. c) zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů
- Koncepce státní politiky pro oblast dětí a mládeže

10. Školní poradenské pracoviště

ŠPP zajišťují podle vyhlášky MŠMT ČR č. 72/205 Sb. tyto pracovníci školy:

metodik prevence – Mgr. Robert Chytrý

výchovný poradce - Mgr. Milena Mouchová

speciální pedagog – Mgr. Michala Poullová

Poradenství je poskytováno po předchozí domluvě, krizová intervence ihned.

11. Seznam dostupné literatury a metodických materiálů

- Kouření a alkohol, Řekni drogám Ne, Poznej svého nepřítel - brožury vydavatelství Medea kultur
- Výchova k toleranci a proti rasismu, T. Šišková, Portál
- Problematika dětské pornografie a její prevence na škole, Praha 2003
- Vybraná sexuální témata, Praha 2009
- Nejlepší praxe školních programů prevence kriminality, E. Havrdová, Centrum pro veř. politiku 2009
- Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže, E. Havrdová, Centrum pro veř. politiku 2009
- Speciální vzdělávací potřeby žáků a potřeby učitelů, Lumen Vitale 2008
- Metodika práce s dětmi v oblasti prim. prevence, SČ kraj
- Jak ve škole vytvořit zdravější prostředí Sananim 2005

Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních

Čl. 1

Úvodní ustanovení

(1) Cílem metodického pokynu je pomoci porozumět školám a školským zařízením (dále jen „školám“) fenoménu šikany, možnostem, jak mu předcházet a jak na něj efektivně reagovat, pokud k jeho výskytu dojde.

(2) Škola má ze zákona jednoznačnou odpovědnost za vytváření a udržování bezpečného prostředí, za ochranu žáků a jejich zdraví a za předcházení vzniku jakýchkoli forem rizikového chování na škole, tedy i šikany. Ředitel školy má zároveň odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance, tedy také za prevenci šikany zaměřené na učitele.¹

¹ § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, § 101 a § 102 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Čl. 2

Charakteristika šikany

(1) Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učitelů, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně,

sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepříjemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.

(2) Podoby šikany:

Přímá šikana může mít podobu fyzickou (např. bití, plivání, tahání za vlasy), verbální (např. vulgární nadávky, zraňující komentáře k rase, národnosti, etnicitě, náboženství nebo sexualitě, výhrůžky, násilné a manipulativní příkazy); nebo neverbální (např. urážlivá gesta a zvuky, zírání, používání zastrašujících nebo výhrůžných výrazů ve tváři, nebo v řeči těla, ničení/schovávání/kradení věcí nebo učebních pomůcek).

Nepřímá šikana má za cíl způsobit emocionální a psychologické utrpení a poškodit sociální status oběti. Tato šikana je vykonávána způsobem, kdy útočník působí bolest tak, aby to vypadalo, že žádný takový záměr ve skutečnosti nemá. Hlavní agresor k útoku často využívá prostředníka, neútočí přímo. Nepřímá šikana je většinou nefyzická, nicméně v některých případech může být také třetí strana manipulována do situace, kdy má zapříčinit fyzické ublížení. Nefyzické formy nepřímé šikany pak mohou zahrnovat záměrnou ignoraci nebo izolování žáka nebo učitele rozšiřování zákeřných pomluv a lží, neoprávněná nařčení ze sexuálního obtěžování nebo nespravedlivého hodnocení (u učitele), ničení pověsti a reputace, ponižování před ostatními žáky i pedagogy, nepříjemné sexuální provokace.

Jednou z nejčastějších forem šikany je také elektronická šikana, tj. **kyberšikana**, která může mít podobu např. zakládání falešných profilů na jméno žáka či učitele s dehonestujícím obsahem, prezentace ponižujících videí na portálech, jako je youtube.com, spoluzaci.cz nebo facebook.com apod., prezentace zraňujících komentářů na webu, rozesílání vulgárních nebo výhrůžných koláží s tváří žáka nebo učitele či příslušníků jeho rodiny, výhrůžné SMS nebo e-maily apod. Oproti šikaně tváří v tvář má kyberšikana ze své podstaty mnohem větší dosah, čímž ještě více zhoršuje prožívání oběti. Pokud je oběť šikanována ve třídě, svědky pomluv, nadávek, posmívání a ztrapňování je max. několik desítek lidí. V prostředí internetu může být svědkem (ale i útočníkem) stejného chování i několik desítek tisíc lidí. Kyberšikana bývá u dětí školního věku často doplňkem klasické přímé a nepřímé šikany. Je tedy důležité při řešení prověřit případné souvislosti s klasickou šikanou. Tedy pokud probíhá klasická šikana (např. nadávky, ponižování), je nutné zjistit situaci oběti v kyberprostoru (mobil, profil, chat apod.) a naopak. Škola by se kyberšikanou měla zabývat vždy, když se o ní dozví. Základním úkolem musí být zmapování konkrétního případu, které škole pomůže rozhodnout se pro správný postup řešení.

Problematicke kyberšikany se věnuje Příloha č. 7 – Kyberšikana Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních (Dokument MŠMT č. j.: 21291/2010-28)

(3) Hranice, která odlišuje šikanování od škádlení nebo agrese, bývá někdy nezřetelná. U žáků se za šikanování nepovažuje **škádlení nebo agrese**, které nemá znaky šikanování (viz Čl. 2 odst. 1). Jedním z rozlišujících prvků je schopnost žáka škádlení opětovat, bránit se mu, zastavit ho. Ve chvíli, kdy se žák škádlení nebo agresí neumí nebo nemůže bránit, cítí se bezradný a bezmocný, a přesto škádlení nebo agrese pokračuje, pak toto chování přerůstá v šikanu. Podobně, jedná-li se o šikanu pedagoga žáky, pak šikana není zlobení a nerespektování ze strany žáků, které postrádá znaky šikany. Naopak přerůstá v šikanu, stává-li se vědomým, záměrným, úmyslným a cítí-li pedagog, že není v jeho moci jej zastavit, cítí se bezbranně, ztrácí autoritu a poměr sil v rolích žák/žáci x pedagog se obrací.

(4) Většina obětí šikany a jejích svědků se snaží situaci udržet co nejdéle **v tajnosti**, bojí se někomu svěřit. Důsledkem může být podcenění závažnosti a rozsahu výskytu šikany nebo obtížné nalezení útočníků. Proto je v prevenci velmi důležité zaměřit se specificky na identifikaci rizikových znaků a signálů pro výskyt šikany.

(5) Důvodem nebo obsahem šikany může být jakákoli odlišnost žáka nebo pedagoga, např. fyzická zdatnost, vzhled, hmotnost, barva pleti, tělesná neobratnost, inteligence - snížení rozumových schopností, nebo naopak nadání, jazyková/komunikační bariéra, socio-ekonomická odlišnost, psychická odlišnost, speciální vzdělávací potřeby žáka apod. Šikana může mít také specifický obraz, odehrává-li se ve vztahu k žákům nebo pedagogům z důvodu etnicity (v ČR bývá v této souvislosti nejčastější anticiganismus), rasové nebo národnostní příslušnosti, náboženského vyznání nebo víry (často také v kombinaci s pohlavím např. muslimské dívky, židovští chlapi apod.), sexuální orientace (nejčastěji proti homosexuálům) apod.

Čl. 3

Bezpečné prostředí ve škole: jak předcházet šikaně

(1) Škola respektuje identitu a individualitu každého svého člena, **odmítá násilí a zneužití moci** v jakékoli podobě a přiznává riziko výskytu šikany. Je důležité, aby škola tyto hodnoty jasně komunikovala směrem dovnitř školy i vně a zřetelně je hájila a prosazovala (např. tím, že objeví-li se šikana, přistupuje škola k řešení včasné a otevřeně).

(2) Je důležité, aby se na vytváření bezpečného prostředí a předcházení šikany podílela celá škola. Stěžejní roli a zodpovědnost za tuto oblast nese ředitel školy, jeho role a aktivní přístup k problematice předcházení a řešení šikany je nenahraditelná (více viz Příloha č. 2 *Protektivní 3 a rizikové faktory*). Pro prevenci i řešení šikany vedení školy určí konkrétní odpovědnost směrem k řediteli a jeho zástupcům, třídním učitelům, pedagogům, ostatním zaměstnancům školy, žákům, rodičům a školnímu poradenskému pracovišti, která je adekvátní jejich roli a možnostem (součást bezpečnostního a krizového plánu).

(3) Vedení školy **pověří alespoň jednu osobu z řad pedagogických pracovníků specifickými otázkami v prevenci a řešení šikany**, která se bude v tématu pravidelně vzdělávat (např. školní metodik prevence, výchovný poradce). Tato pověřená osoba by měla disponovat kompetencemi zejména k šetření a řešení počáteční šikany a vyhodnocování potřeb školy ve vztahu k pokročilé šikaně.

(4) Škola **nastaví konkrétní a srozumitelná pravidla v chování ve svém školním řádu**, která budou specificky vztahena také k projevům šikany (bude jasné, jaké chování je považováno za dehonestující a ohrožující a jak bude sankcionováno). Součástí školního řádu by měla být pravidla pro používání informačních a komunikačních technologií, internetu a mobilních telefonů (během vyučování, o přestávkách, v prostoru školy). Bližší podněty pro školní řád jsou uvedeny v Příloze č. 4 *Doporučené znění textů ve školním řádu pro problematiku šikanování*.

(5) Škola **nastaví důsledky za porušení pravidel** u žáků, přičemž je důležité, aby uměla rozlišovat závažnost porušení. Pedagogové a ostatní zaměstnanci školy znají své pravomoci a aplikují pravidla chování a důsledky za nedodržení jednotně a konzistentně pro všechny žáky.

(6) Ve třídě jsou nastavena **třídní pravidla**, která nenahrazují ani nezdvoují školní řád. Ideální je, pokud se na tvorbě třídních pravidel a na reflexi jejich dodržování podílejí spolu s pedagogem (nejlépe třídním učitelem) do značné míry samotní žáci.

(7) Škola usiluje o včasné odhalení šikany a za tímto účelem má nastavený funkční **systém vzájemné komunikace mezi pedagogy** o signálech, výskytu porušení pravidel, nebo jiných rizikových faktorech tak, aby byl pedagog vždy včas informován o tom, jaká atmosféra je v jeho třídě. Současně má škola nastaven **pravidelný monitoring varovných signálů výskytu šikany** a využívá k němu adekvátní nástroje (více v Příloze č. 3 *Přímé a nepřímé varovné signály šikanování*).

(8) Škola **zajistí informovanost všech svých členů** o tom, co je a co není šikanování, jak se zachovat ve chvíli, kdy je žák nebo pedagog ohrožován agresory, a kam se může obrátit o pomoc. Žáci, pedagogové i rodiče jsou srozumitelnou formou informováni o tom, na koho se mají obrátit a jak a komu je možné si stěžovat, pokud nejsou spokojeni s postupem pedagoga nebo školy.

(9) Škola kontinuálně **realizuje specifickou primární prevenci rizikového chování** (včetně šikany), kterou má popsáno v Preventivním programu školy někdy nazývaném také minimální preventivní program. Součástí tohoto programu školy je také **školní program proti šikanování** (Příloha č. 5 *Školní program proti šikanování*). Škola má popsány konkrétní preventivní mechanismy, které používá k tomu, aby šikanu minimalizovala a měla ji pod kontrolou (bezpečnostní plán). Účelem je riziku účinně a konkrétně předcházet. Současně má škola popsány postupy řešení krizových situací pro případ, že situace šikany nastala (krizový plán). Na základě svých zkušeností škola tyto plány pravidelně vyhodnocuje a upravuje.

(10) Škola **zajišťuje podporu a rozvoj pedagogů** v podobě dalšího vzdělávání; uvádějících učitelů pro začínající pedagogy; dostupné intervize a/nebo supervize. **Plán dalšího vzdělávání pedagogů** zahrnuje školení pedagogů a ve zvýšené míře pracovníka pověřeného řešením šikany (zpravidla školního metodika prevence) a třídních učitelů (zejm. v prevenci šikanování, v oblasti komunikace, řešení konfliktů, interakce mezi učitelem a žákem, v diagnostice klimatu školní třídy, v ovlivňování postojů žáků v přijímání různosti, v podpoře osobnostně-sociálního rozvoje žáků, v tvorbě pravidel třídy a hodnocení jejich dodržování, v evaluaci klimatu třídy jako východiska k plánování služeb školy). Zároveň zajišťuje **vzdělávání ředitelů v oblasti právního povědomí**.

(11) Škola **zajišťuje pravidelnou realizaci třídnických hodin**, které by měly žákům poskytnout bezpečný prostor k reflexi vlastní zkušenosti ve škole, kdy mohou mluvit o své spokojenosti ve škole, pocitu bezpečí, vztazích ve škole a ve třídě, učit se efektivně řešit konfliktní situace atd.

(12) Škola má **zmapovanou síť pomoci pro žáky i pedagogy** ve svém regionu a navazuje s ní spolupráci (např. pedagogicko-psychologická poradna, speciálně pedagogické centrum, středisko výchovné péče a neziskové organizace, orgán sociálně právní ochrany dětí, krizové centrum, zdravotnická zařízení, Policie ČR případně další

odborníci). Je dobré, pokud škola zveřejňuje tyto kontakty pro žáky, rodiče a pedagogy tak, aby jim byly na očích a mohli vyhledat pomoc také sami.

Čl. 4

Základní postup v řešení šikany

Preventivní opatření školy směřují k minimalizaci rizika výskytu šikany. Škola ale musí být připravena i na situaci, kdy se přes všechna opatření šikana objeví. Metodický pokyn uvádí základní pravidla v šetření a řešení šikany. Podrobnější informace k tématu včetně konkrétních příkladů řešení šikany lze nalézt v odborné literatuře a na webových odkazech viz Příloha č. 7 *Literatura a webové odkazy*.

(1) Účinná intervence vyžaduje od toho, kdo ji poskytuje, zkušenosti s fungováním skupinové dynamiky a vedením rozhovoru. Je důležité, aby škola disponovala pracovníky, kteří si tyto kompetence rozšířili dalším vzděláním (viz Čl. 3 odst. 3).

(2) Školní šikanování má svůj **zákonitý vnitřní vývoj**. První stadium se v podstatě odehrává v jakékoli skupině. Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy jde o odmítání, nekomunikaci, pomluvy, intriky vůči některému, zpravidla neoblíbenému a nejméně vlivnému členu skupiny. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje. V dalším stadiu dochází ke stupňování manipulací, objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese a ostrakizovaný žák slouží pro odreagování napětí skupiny. Třetí stadium je už klíčové, kdy se vydělí jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejhodnější oběti. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem a celá skupina se stává krutou. V pátém stadiu se šikanování stane skupinovým programem (podrobněji viz Příloha č. 1 *Stadia šikanování*).

(3) Pro volbu způsobu šetření a řešení šikany je zásadní vyhodnocení závažnosti situace. Škola musí **nejprve posoudit a odhadnout závažnost šikany**. Existuje zásadní rozdíl ve vyšetřování a řešení počátečních a pokročilých stadií šikany.

(4) Po vyhodnocení závažnosti situace a dále v průběhu celého šetření **škola musí zvažovat, zda je sama kompetentní šikanu šetřit a řešit nebo zdali požádá o pomoc zvenčí** (např. pedagogicko-psychologickou poradnu, středisko výchovné péče, neziskovou organizaci).

(5) Pedagogové, především školou pověřený a vyškolený pedagog pro prevenci a řešení šikany (např. školní metodik prevence), by měli zvládnout **počáteční šikanu**, tj. první, druhé a někdy i třetí stadium, kdy ještě nalezneme vhodné svědky a žáky ochotné spolupracovat na změně, a kdy ještě ubližování slabším není řízeno jádrem agresorů (struktura postupu uvedená v Příloze č. 6 *Postupy pro vyšetření a řešení šikany*). V případě potřeby se škola obrací na externí odborníky.

(6) Při vyšetřování a řešení **pokročilé šikany** se škola obrátí na externí odborníky na šikanu, kteří jsou vybaveni pro řešení třetího, ale i čtvrtého a pátého stadia.

(7) Jeden typ pokročilé šikany – **výbuch skupinového násilí**, tzv. školní lynč, je výjimkou. Zde nelze čekat na odborníka, oběti hrozí těžké poškození zdraví, kromě toho později to již nelze vyšetřit. Z tohoto hlediska musí mít každá škola krizový plán obsahující předem promyšlené kroky, role a úkoly členů týmu (struktura postupu je uvedena v Příloze č. 6 *Postupy pro vyšetření a řešení šikany*).

(8) Při řešení by měl být kladen akcent na to, že **žák, který je obětí šikany, není jejím viníkem a neměl by tedy být důsledky řešení znevýhodněn**. Je důležité se samotným žákem probrat, co škola může udělat pro to, aby se zase cítil bezpečně.

(9) Po celou dobu řešení **škola zajišťuje ochranu informací a informátorů, jasně vyjadřuje negativní postoj k násilí** a ukazuje, že je toto téma považováno za vážné.

(10) Součástí řešení pak musí být vždy **nastavení ozdravných mechanismů** pro všechny, kteří se šikany účastnili, a dále pro celou skupinu (třídu). Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina či menšina).

(11) Doporučuje se dále **pracovat s agresorem** (vedení k náhledu na vlastní chování, motivy apod.) i **s obětí šikany**. V případě potřeby doporučit zákonnému zástupci péči dítěte v pedagogicko-psychologické poradně, středisku výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.

(12) Škola eviduje projevy šikany a dále **reviduje preventivní postupy, bezpečnostní a krizové plány** a nastaví taková opatření, aby bránila návratu rizikového chování.

(13) **Při řešení by se škola měla vyvarovat těchto nevhodných postupů:**

přehlížení, bagatelizací agresivního nebo násilného chování

odkazování na to, aby si oběť svoji situaci řešila sama, „postavila se jí“

nucení žáků, aby veřejně řekli, co viděli nebo se veřejně ihned na místě omlouvali

vedení rozhovoru s žákem o situaci před ostatními žáky, vedení rozhovorů žáků zapojených do šikany společně nedostatečného vyhodnocení závažnosti problému a z toho plynoucí volby neadekvátních postupů nebo nepřiměřeného trestu

emotivního řešení problému (k řešení problému je třeba přistupovat věcně)
agresivního řešení problému (např. násilím)
příliš autoritativního řešení (např. zastrašováním nebo vyhrožováním), což může vést spíše ke zhoršení situace, případně ke skrytějším formám šikany, nebo i k jinému rizikovému jednání
předjímání recidivy útočníka
řešení i méně závažného rizikového chování v součinnosti s policií (zbytečná kriminalizace útočníka)
automatického obviňování oběti (sekundární viktimizace)
vyhýbání se problematickým aktivitám jako zdrojům budoucí šikany

(14) Řešením situací komplikovaného chování žáků se zabývá materiál Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“) s názvem „Využití právních opatření při řešení problémového chování žáků na školách“, který je zveřejněn na webových stránkách MŠMT: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/vyuziti-pravnich-opatreni-pri-reseni-problemoveho-chovani>. Podrobnější informace k možnostem právního řešení problematiky šikany ve školách je zpracováno v metodickém dokumentu „Poznámky k možnostem právního řešení problematiky šikany ve školách“, který je též zveřejněn na webových stránkách

Čl. 5

Nápravná opatření

Škola má k dispozici pro zastavení násilí agresorů nápravná opatření, z nichž některá přicházejí při šikanování v úvahu:

výchovná opatření (napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele školy; podmíněné vyloučení a vyloučení ze školy - nelze použít v případě žáka, který plní povinnou školní docházku);

realizace individuálního výchovného plánu agresora;

snížení známky z chování;

převedení do jiné třídy, pracovní či výchovné skupiny (je třeba individuálně posoudit efektivitu tohoto opatření, aby nedošlo k přesunutí šikany do nového prostředí a podmínek);

vyloučení ze školy při mimořádně závažné šikaně a opakované šikaně po rozhodnutí výchovné komise – nelze použít v případě žáka, který plní povinnou školní docházku. Při vyloučení žáka se musí postupovat v souladu se zákonem č. 561/2004 Sb., předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů a zákonem č. 500/2004 Sb., správní řád (viz Příloha č. 8 *Vzor rozhodnutí o vyloučení žáka*);

v extrémních případech si lze představit potřebu urychlit proces vyloučení žáka proto, aby se neopakovaly negativní projevy plynoucí z přítomnosti problematického žáka ve škole. Taková potřeba může vzniknout zejména v situaci, kdy selžou všechna ostatní opatření organizačního, výchovného či kázeňského charakteru. Pro urychlení procesu vyloučení žáka ze školy zejména v jasných případech, kdy není pochyb o tom, že jsou pro takový postup splněny podmínky, je možné uvažovat o vyloučení odkladného účinku rozhodnutí o vyloučení žáka ze školy podle § 85 správního řádu. Takto nabyde rozhodnutí o vyloučení žáka ze školy právní moci již doručení účastníkovi nebo účastníkům řízení a nemusí se čekat na uplynutí lhůt pro podání odvolání, případně na rozhodnutí o odvolání. Žák bude takto vyloučen ze školy již dnem doručení rozhodnutí žákovi (v případě, že je žák zletilý), nebo jeho zákonným zástupcům;

doporučení rodičům, aby dobrovolně umístili žáka do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně doporučení realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v diagnostickém ústavu;

podání návrhu orgánu sociálně-právní ochrany dětí k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

Čl. 6

Odpovědnost rodičů a komunikace školy s rodiči

(1) Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Rodičovskou odpovědnost týkající se osoby dítěte vykonávají rodiče způsobem a v míře odpovídající stupni vývoje dítěte. Rodiče mají rozhodující úlohu ve výchově dítěte. Dokud se dítě nestane svéprávným, mají rodiče právo usměrňovat své dítě výchovnými opatřeními, jak to odpovídá jeho rozvíjejícím se schopnostem, včetně omezení sledujících ochranu morálky, zdraví a práv dítěte, jakož i práv jiných osob a veřejného pořádku. Rodiče pak mají být všestranně příkladem svým dětem, zejména pokud se jedná o způsob života a chování v rodině.

(2) Škola by měla hned na začátku školního roku informovat rodiče o programu proti šikanování. Příklad informace o školním programu proti šikanování lze nalézt v Příloze č. 5 *Školní program proti šikanování*.

(3) Když rodiče přijdou žádat o pomoc ohledně šikany svého dítěte – nereaguje pedagog obranně a nedůvěřivě. Nevyjadřuje pochybnosti, nechápe prosbu rodičů jako stížnost. Nezhlehčuje situaci tvrzením, že jejich dítě provokovalo, nebo že se jednalo jenom o škádlení atd. Je nutné rodiče v klidu vyslechnout, nechat vymluvit, nepoučovat, aktivně naslouchat. Je potřeba se umět doptat na důležité informace. Podezření nebo tvrzení rodičů, že je jejich dítě šikanováno, se nesmí nikdy podcenit a je potřeba účinně a bezpečně situaci prošetřit (Příloha č. 6 *Postupy pro vyšetření a řešení šikany*).

(4) Škola nezve rodiče protagonistů šikany do školy, když ještě šikana není vyšetřena. V praxi se vyskytuje závažná chyba, kdy si ředitelé pozvou najednou rodiče údajných obětí a údajných agresorů, podezřelé žáky, některé pedagogy a vyšetřují situaci se všemi najednou, případně pořizují video nebo audio záznam.

(5) Rozhovor s rodiči oběti probíhá individuálně. U počáteční šikany, která se dá vyšetřit během jednoho nebo dvou dnů, obvykle proběhne až po jejím vyšetření. Úkolem je rodiče informovat o zjištěních a závěrech školy a domluvit se na dalších opatřeních. Někdy je užitečné připravit rodiče oběti i na třídní schůzku, kde bude podána informace o řešení šikany.

(6) Vážnou chybou je neinformování rodičů o řešení šikany. Chybou je taktéž nepřipravená třídní schůzka a opakované řešení šikany s rodiči, což vede k eskalaci destruktivních procesů a negativních emocí.

(7) Ve všech případech je potřeba informovat rodiče, že ve třídě byla šikana a škola ji řešila. U počáteční šikany zpravidla stačí podat informaci na pravidelné schůzce, u pokročilé šikany je na místě svolat schůzku mimořádnou. Vždy je důležité, aby byl na schůzce přítomný školou pověřený a vyškolený pedagog pro prevenci a řešení šikany (případně i externí odborník).

(8) Rozhovory s rodiči, rozhovory s protagonisty šikany (oběťmi, svědky, agresory) jsou náročné. Určený pedagog pro prevenci a řešení šikany musí absolvovat alespoň základní výcvikový kurz – první pomoc při šikanování.

Čl. 7

Ochrana dětí před šikanou v předškolním vzdělávání

(1) Empirické zkušenosti potvrzují, že šikana se může objevovat už v mateřské škole (dále jen „MŠ“). Vyskytují se tam prvky šikany a spíše zárodečná stadia tohoto destruktivního fenoménu. Nicméně skrytá a neléčená počáteční šikana působí i zde velké škody a trápení, které zasáhnou děti, rodiče i pedagogy.

(2) Škola musí zabezpečit minimální požadavky na ochranu dětí před šikanou. Po odborném a bezpečném rozkrytí šikany pedagog zvolí podle situace vhodný způsob nápravy, např.:

☒ rozhovor s dítětem, které ubližuje - pedagog využije opatření, která v MŠ fungují, např. srozumitelně sdělí dítěti, že porušilo stanovená pravidla, vede jej v sociálně žádoucích projevech, navrhuje a ukazuje mu adekvátní varianty v projevech chování; samozřejmě, jakmile je to možné, ocení jeho zlepšení;

zavedení ochranného režimu oběti - v počátku pro jistotu MŠ nastaví přísnější dozor; v některých komplikovanějších případech oběť a útočnicka v rámci možností od sebe oddělí; není vhodné konfrontovat agresora s obětí;

práce se skupinou - MŠ využije intervenční program, v němž žáci získávají žádoucí vzory chování a zároveň se mohou „dotknout“ pocitů toho, komu je ubližováno; vhodné jsou činnosti podporující spolupráci, při nichž nejsou vítězové a poražení; využít se dají rovněž pohádky či příběhy a jejich dramatizace;

rozhovor se zákonnými zástupci dítěte agresora - proběhne až tehdy, když je situace zmapovaná; důležitá je maximální snaha získat je pro spolupráci; nejbezpečnější je, když rozhovor provede pracovník MŠ; rozhovor rodičů oběti s rodiči agresora je velmi rizikový.

Škola může zvolit i kombinaci výše uvedených metod.

(3) Škola zajišťuje podporu a rozvoj pro své pedagogy v podobě kontinuálního plánu dalšího vzdělávání.

Čl. 8

Šikana zaměřená na učitele: jak ji předcházet a jak ji řešit

(1) Šikana zaměřená na učitele ze strany žáků musí být chápána jako celostní a multidimenzionální problém, který se týká všech členů školy. Není pouze výsledkem osobnostních charakteristik učitele nebo jeho sociálních či pedagogických kompetencí, jak bývá někdy interpretována. Neměla by být proto v žádném případě považována za individuální záležitost konkrétního pedagoga, kterou by si měl vyřešit sám. Odpovědnost za prevenci a řešení šikany nese vedení školy, potažmo také zřizovatel.

(2) Šikana zaměřená na učitele je specifická tím, že dojde k narušení jasně definovaných rolí (učitel × žák) a **žák/student se dostane do pozice větší moci než pedagog, bez ohledu na formálně vyšší moc a autoritu učitele**. Tato forma šikany je tedy charakteristická tím, že strana s nižším statutem a nižší mírou formálně přidělené moci ubližuje straně s vyšším statutem a formální autoritou.

(3) Šikana zaměřená na učitele se nejčastěji odehrává ve škole – ve třídách a na chodbách, nicméně může se odehrávat také mimo školu ve veřejných prostorách, v místě bydliště pedagoga nebo v kyberprostoru.

(4) **Je zapotřebí mít na paměti, že šikanou může trpět i vysoce zkušený a kompetentní pedagog**, který dobře zná svůj předmět, ovládá třídní management a má dobré pedagogické schopnosti. Ani takový pedagog nemusí disponovat kapacitou zamezit některým šikanujícím projevům vůči sobě. Pedagog může vnímat situaci, kdy je šikanován žáky, jako stigma a pociťuje stud a selhání, což mu zároveň často brání vyhledat pomoc u kolegů, vedení školy nebo ve svém okolí. V řešení situace pak pedagoga také oslabuje obecně zažitý mylný názor, že kompetentní pedagogové problém s udržováním kontroly ve třídě nemají. Učitelé se tak mohou ocitnout v paradoxní situaci, ve které jsou činěni zodpovědnými za násilí, které je namířeno proti nim samotným. Je zapotřebí, aby škola vytvořila bezpečné prostředí a atmosféru důvěry, ve kterém bude tento druh rizika – šikana učitele – uznán a budou nastaveny mechanismy a postupy (krizový plán) k ochraně pedagogů a k účinné prevenci a řešení takového chování, se kterými budou všichni žáci, pedagogové a zákonní zástupci seznámeni.

(5) Agresivní chování s cílem ublížit učiteli ze strany vedení (nejčastěji jako *bossing*), kolegů (nejčastěji jako *mobbing*), podřízených kolegů (nejčastěji jako *staffing*), nebo šikana ze strany zákonných zástupců nebude předmětem tohoto metodického pokynu, protože postrádá aspekt rizikového chování žáků. Tyto formy šikany patří do pracovněprávní problematiky a postupy řešení vymezuje zákoník práce, případně trestní zákoník či občanský zákoník. Jejich výskyt však zvyšuje pravděpodobnost pro výskyt *šikany mezi žáky* a také *šikany zaměřené na učitele* (viz Příloha č. 2 *Rizikové a protektivní faktory*) a jejich prevence a včasné a vhodné řešení musí být akcentovanou součástí vytváření bezpečného prostředí každé školy.

(6) Specifika pro prevenci šikany zaměřené na učitele

Pro prevenci šikany zaměřené na učitele platí doporučení pro vytváření a udržování bezpečné školy uvedené v Čl. 3 tohoto metodického pokynu. Pravděpodobnost výskytu šikany zaměřené na učitele dále snižuje:

Prevence stojí na celoškolském přístupu, který akcentuje dobré sociální klima, připouští riziko výskytu šikany učitele ve škole, otevřeně takové chování odmítá a realizuje prevenci případně intervenci, pokud k výskytu dojde. Uvědomění si rizika a jeho deklarace může významně snížit rozvoj šikany.

Vedení školy vyjadřuje pedagogům podporu, oceňuje jejich práci, vytváří atmosféru důvěry, podporuje spolupráci v pedagogickém sboru a zastává nekonfliktní způsob řešení problémů.

Škola má jasně stanovený způsob, jakým mají pedagogové podezření na šikanu své osoby nebo kolegy, nebo oznámení o šikaně podat, komu a jak s tím bude nakládáno.

Pedagog nastavuje a uplatňuje jasná pravidla ve třídě; na konflikt nebo nerespektování reaguje včas, pracuje s pravidly v chování a používá stanovené důsledky jejich nerespektování konzistentně; vyhýbá se řešení konfliktu a konfrontací ze strany žáka před celou třídou, usměrňuje řešení na individuální konzultaci; vyhýbá se konfrontačnímu tónu.

Pedagog posiluje zapojení žáků/studentů do výuky, dává jim na výběr, činí úkoly a výuku pro žáky/studenty zajímavými, propojuje výuku s běžným životem a potřebami žáků; jeho výklad a očekávání jsou pro žáky srozumitelné, odpovídají obtížnosti, kterou mohou zvládnout apod.

Očekává úspěch u všech žáků a podporuje je, dává žákům zpětnou vazbu k tomu, co udělali dobře, staví na silných stránkách žáků.

Nezpůsobuje ponížení nebo zesměšnění žáka před třídou; při hodnocení žáka zachovává jeho důstojnost. Všímá si změn v náladě, emocích a v chování žáků a včas na ně reaguje.

Problémy neřeší sám, ale ve spolupráci se školním poradenským pracovištěm, případně s vedením školy.

Všímá si prosociálního a kooperativního chování žáků a oceňuje je; podporuje kooperaci mezi žáky a prostředím, kde se každý žák/student cítí přijatý.

(7) Specifika pro řešení šikany zaměřené na učitele

Pro řešení šikany zaměřené na učitele platí doporučení uvedené v Čl. 4 tohoto metodického pokynu. Dále je důležité respektovat tyto zásady:

Pedagog, který čelí šikaně ze strany žáků, je v dané situaci v pozici oběti, která by neměla zůstat v situaci sama, ale měla by vyhledat pomoc ostatních. Nelze očekávat, že situaci, kterou lze klasifikovat jako šikanu, vyřeší pedagog v pozici oběti sám. Proto je zapotřebí, aby tuto skutečnost škola neočekávala a nevyžadovala. Naopak je zapotřebí, aby podporovala své pedagogy k vyhledání pomoci, zajistila bezpečí pro pedagoga a řešila vzniklou situaci se žáky, rodiči a ostatními pedagogy.

Škola musí mít připravený krizový plán, ve kterém bude specifikováno, jak se v situaci naplnění tohoto rizika zachová, jakou roli a možnosti řešení krizové situace má sám pedagog, jakou roli vedení školy, školní poradenské pracoviště apod. Plán rovněž zahrnuje pokyny pro zajištění bezpečí pro ohroženého pedagoga a žáky.

V případě bezprostředního ohrožení pedagoga žákem/žáky se pedagog řídí krizovým plánem školy. Pokud je tento plán nedostatečný, zajistí si pedagog pro sebe bezpečí (odejde ze třídy, přivolá si pomoc apod.) a požádá o spolupráci jiného kolegu nebo vedení školy pro zajištění dohledu ve třídě, případně izolaci agresora a zajištění bezpečí pro ostatní žáky ve třídě vyžaduje-li to situace.

Je zapotřebí, aby pedagog sám, jeho kolegové i vedení školy porozuměli tomu, že pedagog byl vystaven traumatickému zážitku. Tento zážitek může být bolestným i pro svědky (kolegy nebo žáky ve třídě). Je proto zapotřebí dovolit si čas na zpracování šoku, neobviňovat se, vyhledat si pro sebe sociální podporu od kolegů, přátel, rodiny, monitorovat u sebe znaky stresu, které se mohou objevit i později (např. problémy se spánkem, pozorností, úzkostí, zvýšená citlivost, nechutí k jídlu nebo naopak) a případně vyhledat pro sebe odbornou pomoc.

Šikana pedagoga bývá často spojena s šikanou mezi žáky. Škola zajistí posouzení sociálních vztahů ve třídě a na základě výsledků nastaví odpovídající řešení.

Pro třídu, ve které se šikana odehrávala, zajistí škola intervenční program k řešení šikany za účelem znovunastolení bezpečí ve třídě (jedná se o program selektivní nebo indikované primární prevence, nikoli všeobecné prevence).

Stejně jako u šikany mezi žáky i zde je potřeba, aby po takové situaci škola revidovala mechanismy a postupy (krizový plán), aby bylo zřejmé, jak zacházet s případnými podobnými situacemi v budoucnu.

V případě, že je pedagog nespokojený s řešením situace ze strany vedení školy, může se obrátit na příslušný inspektorát práce.

Čl. 9

Právní odpovědnost školy

(1) Škola má odpovědnost za žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jsou školy a školská zařízení povinny zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví dětí, žáků a studentů v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. Z tohoto důvodu pedagog musí šikanování mezi žáky neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.

(2) Podle vyhlášky č. 263/2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školních zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí, odpovídá i za škodu způsobenou žákům v době vykonávání přechodného dohledu, tj. při vyučování a v přímé souvislosti s ním.

(3) Ředitel školy nese také odpovědnost za zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví pro své zaměstnance dle § 101 a § 102 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

(4) Škola má ohlašovací povinnost při výskytu šikany v následujících případech:

☑ Dojde-li k šikaně v průběhu vyučování, s ním souvisejících činností anebo poskytování školských služeb, má škola povinnost tuto skutečnost oznámit **zákonnému zástupci** jak žáka, který byl útočníkem, tak žáka, který byl obětí. Tato povinnost vyplývá ze školského zákona (§ 21 odst. 2 školského zákona).

Škola ohlašuje **orgánu sociálně-právní ochrany dětí** takové skutečnosti, které nasvědčují tomu, že dítě je v ohrožení buď proto, že ho ohrožuje někdo jiný, nebo proto, že se ohrožuje svým chováním samo. Situace ohrožení dítěte přitom musí trvat po takovou dobu nebo nabývat takové intenzity, že nepříznivě ovlivňuje vývoj dítěte anebo je nebo může být příčinou nepříznivého vývoje dítěte (viz § 6, 7 a 10 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů); v případě šikany se jedná o všechny případy, které škola oznámila policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a dále případy, které sice výše uvedeným nebyly oznámeny, avšak které jsou svou povahou velmi závažné a nasvědčují tomu, že dítě se nachází v nepříznivé sociální situaci, jelikož jeho přirozené prostředí nedokáže dostatečným způsobem naplňovat své funkce při zajišťování přiměřené ochrany příznivého vývoje dítěte.

OSPOD vstupuje do řešení těch případů agresivního chování dítěte ve škole, v nichž jsou tyto projevy pouze sekundárním důsledkem nepříznivé sociální situace dítěte a jeho rodiny a v nichž je třeba dítěti a jeho rodině zprostředkovat a zajistit odpovídající pomoc a podporu prostřednictvím nástrojů sociální práce. Základními nástroji práce OSPOD je **vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a individuální plánování koordinované intervence**.

Dalším významným nástrojem OSPOD pro řešení nepříznivé sociální situace dítěte a jeho rodiny jsou **případové konference**, tj. případová setkání těch osob, které mohou dítěti a jeho rodině poskytnout odpovídající pomoc a podporu, které staví dítě a jeho rodinu do centra řešení jejich situace a které vychází z principu partnerství a spolupráce, jakož i z principu důvěrnosti, diskrétnosti a bezpečného prostoru pro vzájemné sdílení informací. Případová konference je **nástrojem případové práce** (tzv. case managementu), což determinuje pravidla, která je třeba v jejím rámci respektovat. Vymezení okruhu zúčastněných osob je plně v kompetenci sociálního pracovníka, který bude vycházet z předmětu případové konference. Zástupce školy může být na případovou konferenci přizván, pokud on sám jako fyzická osoba, s ohledem na význam, který zastává ve vztahové síti dítěte, či škola jako instituce mohou s ohledem na konkrétní okolnosti případu přispět k řešení situace dítěte a jeho rodiny. Pokud je zástupce školy na konferenci účasten, pak je ze zákona vázán zachováváním mlčenlivosti (dle § 57 odst. 2 zákona o sociálně-právní ochraně dětí). Informace, které se na konferenci dozví, jím nesmí být nikam přeneseny, ani do prostoru školy. Pokud jedním z výstupů případové konference bude přijetí konkrétního opatření za účelem úpravy podmínek ve školním prostředí, je třeba postupovat v souladu se školským zákonem. Není přitom nezbytné na půdě školy sdělovat, že konkrétní opatření je přijímáno jako jeden z výstupů případové konference, a to z důvodu ochrany dítěte před případnou stigmatizací. Je třeba zdůraznit, že nástroj případových konferencí není výlučným nástrojem OSPOD při poskytování sociálně-právní ochrany dětí, ale může být využit i školou bez nutnosti účasti OSPOD jako nástroj případové práce při řešení situace ve třídě či škole, v níž je třeba uskutečnit setkání více osob a koordinovat jejich další postupy.

Dojde-li v souvislosti se šikanou k jednání, které by mohlo naplňovat znaky přestupku nebo trestného činu, obrací se škola na **Policii ČR**. Trestní oznámení je možné podat také na **státní zastupitelství**. Tuto skutečnost oznámí ředitel školy nebo jiná pověřená osoba jakoukoliv formou (písemně, telefonicky, osobně) na Policii ČR, v ideálním případě přímo specialistovi na problematiku mládeže Služby kriminální policie a vyšetřování, jinak na nejbližším obvodním oddělení Policie ČR. V takovém případě vystupuje tato osoba jako oznamovatel a má právo na vyzoomění do jednoho měsíce od podání oznámení. Oznámení může podat také zákonný zástupce dítěte.

Čl. 10

Trestně-právní hledisko šikany

(1) V zákoně č. 40/2009 Sb, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“) ani v jiném zákoně není šikana sama o sobě definována jako trestný čin nebo přestupek, přesto **šikana může svým charakterem naplňovat znaky některého z přestupků či trestných činů**.

(2) **Protiprávní jednání s prvky šikany může být kvalifikováno jako přestupek** dle zákona číslo 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o přestupcích“). Nejčastěji se bude jednat o přestupky proti občanskému soužití dle ustanovení § 49 odst. 1 zákona o přestupcích (např. ublížení na cti, vyhrožování újmou na zdraví atd.). Za přestupek je odpovědná osoba starší 15 let.

(3) **Závažnější forma šikany může vykazovat znaky skutkové podstaty například těchto trestných činů:** proti zdraví: § 145 Těžké ublížení na zdraví; § 146 Ublížení na zdraví; proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství: § 171 Omezování osobní svobody; § 173 Loupež; § 175 Vydírání; § 177 Útisk; dále pak trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti: § 185 Znásilnění; § 186 Sexuální nátlak; § 187 Pohlavní zneužití; § 191 Šíření pornografie; § 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií; trestných činů proti majetku: § 205 Krádež; § 228 Poškození cizí věci; konečně se může jednat i o trestné činy narušující soužití lidí: § 353 Nebezpečné vyhrožování; § 354 Nebezpečné pronásledování.

(4) Je-li šikana motivována důvody, jako jsou zdravotní postižení, etnicita, náboženství a podobně, a splňuje-li znaky podle příslušných níže uvedených ustanovení trestního zákoníku, lze v určitých případech uvažovat také o trestném činu hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, případně i podněcování nenávisti vůči skupině osob nebo k omezení jejich práv a svobod (§ 355, resp. 356 trestního zákoníku). Takovýto motiv může rovněž u některých výše uvedených trestných činů podmiňovat užití přísnější klasifikace, tedy možnost udělení vyššího trestu.

(5) **Kyberšikana** obdobně jako školní šikana sice není sama o sobě trestným činem ani přestupkem, ale její projevy mohou naplňovat skutkovou podstatu např. těchto trestných činů: nebezpečné pronásledování (tzv. stalking, § 354 trestního zákoníku) – např. dlouhodobě opakované pokusy kontaktovat všemi dostupnými prostředky oběť, která proto pociťuje důvodné obavy o život nebo zdraví své či svých blízkých; účast na sebevraždě (§ 144 trestního zákoníku) – např. zaslání SMS oběti s úmyslem přimět ji k sebevraždě, kterou skutečně spáchá či se o ni pokusí; porušení tajemství dopravovaných zpráv (§ 182 trestního zákoníku) – např. porušení tajemství listin a jiných dokumentů uchovávaných v soukromí (§ 183 trestního zákoníku), např. zveřejnění fotografií z telefonu oběti; pomluva (§ 184 trestního zákoníku) – např. vytvoření webových stránek, které nepravdivě zesměšňují oběť; šíření pornografie dle § 191 trestního zákoníku (viz sexting); výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (dítětem se rozumí osoba mladší 18 let) dle § 192 trestního zákoníku (viz sexting).

(6) **Trestní odpovědnost**

Ve smyslu zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů, je trestně odpovědnou osoba starší 15 let, která je dostatečně rozumově a mravně vyspělá. Pro účely zákona o soudnictví ve věcech mládeže se pak takový trestný čin označuje jako provinění. V případě jednání vykazujícího znaky trestného činu, kterého se dopustilo dítě mladší 15 let, se hovoří o činu jinak trestném. I když dítě mladší 15 let není trestně odpovědné, mohou mu být dle tohoto zákona soudem pro mládež uložena opatření potřebná k jeho nápravě. Činu jinak trestného se může dopustit též mladistvý (osoba starší 15 a mladší 18 let, která je trestně odpovědná), který v době spáchání činu nedosáhl takové rozumové a mravní vyspělosti, aby mohl rozpoznat protiprávnost činu nebo ovládnout své jednání.

(7) **Povinnost přezkazit a oznámit trestné činy uvedené v trestním zákoníku**

Přestože, jak bylo řečeno výše, šikana není sama o sobě definována jako trestný čin nebo přestupek, může svým charakterem naplňovat znaky protiprávního jednání na úrovni přestupku nebo trestného činu. Trestní zákoník zakládá v určitých případech povinnost některým činům zabránit, a jiné zmíněným orgánům ohlásit. Smyslem ustanovení o trestnosti nepřekážení trestnému činu je zabránit spáchání některých závažných činů a tím chránit společnost před jejich důsledky. S účinností od 1. 12. 2016 se rovněž níže popsaných trestných činů bude moci dopustit i sama škola jako právnická osoba, kdyby například úmyslně zatajovala, že u nich uvedeným trestným činům dochází.

Povinnost přezkazit páchaní nebo spáchání trestného činu (§ 367 trestního zákoníku): kdo se dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestné činy v tomto ustanovení vyjmenované, má povinnost spáchání nebo dokončení takového činu přezkazit. Jestliže to neudělá a nebrání mu v tom okolnosti v tomto ustanovení vyjmenované, sám spáchal trestný čin nepřekážení trestného činu a vystavuje se tím trestnímu postihu. **Přezkazit trestný čin lze i jeho včasným oznámením státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu.** V případě šikany by se mohlo jednat například o následující trestné činy: vraždy (§ 140), zabití (§ 141), těžkého ublížení na zdraví (§ 145), zbavení osobní svobody (§ 170), loupeže (§ 173), vydírání (§ 175), znásilnění (§ 185), pohlavního zneužití (§ 187), krádeže (§ 205).

Neoznámení trestného činu (§ 368 trestního zákoníku): kdo se dozví, že jiný spáchal trestné činy v tomto ustanovení vyjmenované, je povinen to bez odkladu oznámit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu. Jestliže to neudělá a nebrání mu v tom okolnosti v tomto ustanovení vyjmenované, sám spáchal trestný čin neoznámení trestného činu a vystavuje se tím trestnímu postihu. V případě šikany by se mohlo jednat například o následující trestné činy: vraždy (§ 140), těžkého ublížení na zdraví (§ 145), zbavení osobní svobody (§ 170).

V uvedených případech má každý povinnost vyjmenované jednání buď přezkazit, anebo o něm informovat státního zástupce nebo policejní orgán. V ostatních případech povinnost ze zákona sice nevznikla, ale to neznamená, že oznamovat nelze (nenásleduje sankce za neoznámení). Zároveň je však třeba mít na paměti, že úmyslně lživé obvinění jiného ze spáchání trestného činu může samo představovat trestný čin křivého obvinění (§ 345). Právnické osoby vykonávající činnost škol, jako poskytovatelé veřejné služby, by měly u každého protiprávního jednání spáchaného v jejich jurisdikci, které naplňuje znaky trestného činu, tyto skutečnosti oznamovat a to zejména proto, že příjemci jejich služeb jsou žáci, které ve většině případů nemohou svá práva účinně vymáhat a jsou proto odkázáni na pomoc druhých (viz odst. 3, bod 3).

(8) Při oznamování a zjišťování informací je zapotřebí mít na paměti **presumpci nevinu**, tedy dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět jako by byl vinen.

Čl. 11

Podávání podnětů, stížností a oznámení

(1) Pro zajištění otevřené komunikace je žádoucí, aby škola stanovila jasný a jednoznačný postup pro příjem podnětů a stížností ze strany zaměstnanců, žáků a zákonných zástupců. A to i anonymně. Takový postup jasně deklaruje:

kam a jak podnět či stížnost podat;

jak bude s podnětem či stížností naloženo – kde, kdy a jakým způsobem;

jak postupovat v případě nespokojenosti s vypořádáním.

(2) V případech podezření nebo již prokazatelných projevů šikany, které nejsou bezodkladně a uspokojivě řešeny v pravomoci pedagogických pracovníků včetně školního metodika prevence či výchovného poradce, je nutné se obrátit na ředitele příslušné školy nebo školského zařízení. Pokud se však projeví nečinnost i ze strany ředitele a postup školy v řešení šikany je nedostatečný, je možné jednat v této záležitosti se zřizovatelem školy nebo podat stížnost nebo oznámení České školní inspekci (dále jen „ČŠI“). Stížnost nebo oznámení podané písemně, osobně nebo v elektronické podobě se přijímají na všech pracovištích ČŠI. V případě, že stěžovatel požádá o utajení své totožnosti, zaručuje ČŠI anonymitu při prošetřování. Je však důležité, aby ve stížnosti byly popsány všechny podstatné okolnosti, včetně identifikace školy.

Stížnost nebo oznámení je možné adresovat příslušnému inspektorátu ČŠI i na ústředí, tzn. na adresu: Fráni Šrámka 37, 150 21 Praha 5, resp. elektronicky na adresu posta@csicr.cz. Při šetření zřizovatelem a ČŠI bývá do týmu zařazen specialista na řešení šikany. Současně je možné stížnost podávat školskému ombudsmanovi (ombudsman@msmt.cz), veřejnému ochránci práv (podatelna@ochrance.cz) a na příslušné státní zastupitelství. V případě, že stížnost či oznámení zasahuje oblast pracovně-právních vztahů, je možné se obrátit na příslušný inspektorát práce. Další možností je pak řešení sporu podáním žaloby na ochranu osobnosti nebo pomocí antidiskriminačního zákona u soudu.

Čl. 12

Závěrečná ustanovení 15

(1) Zrušuje se Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, č. j. MSMT- 22294/2013-1.

(2) Tento pokyn nabývá účinnosti dnem jeho zveřejnění ve Věstníku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy.

ŠŘ. str. 8 Ochrana žáků před sociálně patologickými jevy, před projevy diskriminace, nepřátelství nebo násilí.

V Rakovníku 26. listopadu 2019

Zpracoval: Mgr. Robert Chytrý

Mgr. Karel Folber, ředitel školy

12. Informační leták pro žáky

PRAVIDLA SOUŽITÍ NA NAŠÍ ŠKOLE

Nikdo nemá právo druhému ubližovat!

Spolužáci se k tobě chovají nepřátelsky, ubližují ti a ty nevíš, jak dál.

Víš o někom, kdo je šikanován, a je ti ho líto.

PŘEKONEJ STRACH A ZAJDI ZA UČITELEM, KTERÉMU DŮVĚŘUJEŠ (ŠKOLNÍM METODIKEM PREVENCE, VÝCHOVNÝM PORADCEM).

Co je to šikanování?

Za šikanování se považuje to, když jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že ti někdo, komu se nemůžeš ubránit, dělá, co ti je nepříjemné, co tě ponižuje, nebo to prostě bolí. Strká do tebe, nadává ti, schovává ti věci. Ale může ti znepříjemňovat život i jinak. Pomlouvá tě, intrikuje proti tobě, navádí spolužáky, aby s tebou nemluvili a nevšímali si tě.

Později se otravování života stupňuje a zdokonaluje. Nastupuje fyzické násilí (bití, krádeže a poškozování věcí). Šikanování je vážná věc a v řadě případů bývá trestným činem.

Proč bývá člověk šikanován?

Není to proto, že by byl špatný, nebo proto, že by si to nějak zasloužil. Chyba není v něm, ale ve špatných vztazích mezi některými spolužáky. Převládá v nich bezohlednost a násilí.

Jak se můžeš bránit?

Když se ptali jednoho zoufalého žáka, proč o svém trápení neřekl rodičům, odpověděl: „Já nevím, když přijdu domů, tak se na to snažím nemyslet. A doufám, že už to bude lepší.“ Myslet si, že to bude lepší, je omyl. Nikomu nic neříct, je strkání hlavy do písku, které situaci jenom zhoršuje. Nevzdávej to a udělej následující:

- Obať se na učitele, kterému důvěřuješ. Může ti skutečně pomoci, bude ti věřit a neprozradí tě.
- Svěř se svým rodičům.
- V případě, že nenajdeš odvahu říct to ani svým rodičům, zavolej na pražskou Linku bezpečí, telefon 800 155 555 nebo 116 111. Bezplatně můžeš telefonovat z celé republiky. Nepotřebuješ k tomu peníze ani telefonní kartu. Tito lidé ti budou věřit, protože nejsi sám, komu se něco podobného děje.